

Dvanajsto poglavje (*The Neanderthal Mind*) o neandertalskem umu začne osnovno trditev, po kateri se neandertalski um ne razlikuje bistveno od našega. Do tega ga pripelje hipoteza o delovanju Bušmanov, Avstralskih Aboriginov in Evropejcev v srednjem veku, ki bi, če bi bila kompleksnost strukturiranja tehnološkega razvoja res merodajna, predstavljali očitno drugo vrsto hominidov kot smo mi danes.

Kot nasprotje neandertalcem v evlucijskem smislu avtor razširi definicijo *Homo sapiens* v anatomske in vedenjsko modernega človeka. Zavedati pa se moramo, da gre za hipotezo, ki je dokazljiva le v zahodni Evropi. Za ilustracijo možnega simbolnega vedenja v srednjem paleolitiku obravnava uporabo barvil (okra in manganov dioksid), simboličnih artefaktov (fosili in prelučkane kosti) in pokope, ki pa zaradi pomanjkanja dokazov o obrednih aktivnostih, povezanih z njimi, ne morejo podpreti zamisli o simboličnem vedenju. Inteligenco in spremembe, ki bi lahko bile njen odraz, razlaga s spremembo kognitivnih struktur, ki naj bi bila dokumentirana z razvojem jezika pri anatomske in vedenjsko modernih ljudeh. Pojav jezika vpelje v soglasju z lingvistično teorijo, da je njegov pojav nenaden dogodek in ne stopnjevit proces lingvistične in mentalne evolucije. Arheološko je ta dogodek dokumentiran na prehodu iz srednjega v mlajši paleolitik.

"Veliki prehod" (*The Big Transition*), kot je naslov trinajstega poglavja za avtorja predstavljajo predvsem spremembe, ki so jasno vidne v arheološkem zapisu. Izboljšana tehnologija izdelave klin, nove oblike kamnitih orodij, obdelava kosti, rogov in slonovine, osebni okraski, umetnost in dekoracija, večja distribucija surovin in večji sistemi zamenjav, predstavljajo ideološko jedro mlajšega paleolitika. Model disperzije populacij mlajšega paleolitika in njihovih medsebojnih vplivov sicer temelji na antropološki teoriji, vendar deluje tudi po vstavitvi arheoloških podatkov vanjo in jo s tem potrjuje. Prav zaradi tega tvori skupaj s problemi medsebojnih stikov med populacijami kratek zaključek, kjer avtor povzame na nekaj straneh teme, o katerih beremo na drugih mestih cele knjige.

Na koncu nas zbode v oko dejstvo, da je posebej dobro razložen z arheološkimi podatki konec poselitve neandertalcev v Evropi, njihov začetek oziroma razvoj pa ni bil deležen v knjigi niti ene vrstice. Prav tako kljub obetajočemu naslovu ostanemo v knjigi ujeti na območju zahodne Francije in se le v zaključnem poglavju nahitro sprehodimo po ostali Evropi. Nekoliko frustrirajoče je dejstvo, da tudi v kraju, kjer je stanje raziskav na višku, ni odgovorov na vsa vprašanja, povezana z usodo vrste, ki nam je v najbližjem sorodu. Vsekakor, če bomo kdaj hoteli dobiti na vpogled celo problematiko, bo treba izdelati podobno zbirko podatkov za območje vzhodne Evrope. V tem trenutku tvori praznino med Bližnjim Vzhodom in zahodno Evropo, kjer so stvari v večjem delu urejene. Potrebni bo še nekaj monografij, ki bodo tvorile splošne baze podatkov o srednjem paleolitiku na različnih krajih v Evraziji in ki bodo hkrati v obliki učbenika razširjale poznavanje spektra analitskih pristopov za delo na paleolitskem gradivu, ter predstavljale lokalne pristope k analizam gradiva. Do takrat nam ostaja pričujoča monografija kot nadvse branja in razmišljajna vredno delo ter hkrati smernica za prihodnje delo.

Boris KAVUR

Michaela Lochner: *Studien zur Pfahlbauforschung in Österreich. Materialien I - Die Pfahlbaustationen des Mondsees*. Mitteilungen der Prähistorischen Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Band 32, Wien 1997.

32. zvezek Poročil Prazgodovinske komisije dunajske akademije znanosti in umetnosti nam prinaša kataloško predstavitev najdb, v glavnem gre za keramiko, z najdišč Moos-

winkel, Scharfling in "See" na Mondseeju. Katalog je pripravila Michaela Lochner.

Po kratkem predgovoru univerzitetnega prof. dr. Herwiga Friesingerja sledi avtoričin uvod in poglavje z naslovom Pojasnila h katalogu. V tem poglavju avtorica utemelji razdelitev 32. zvezka ter predstavi okrajšave, standardizira poimenovanje delov in dimenzij posodja itn. V objavah prazgodovinske keramike iz Slovenije poznamo podobne prijeme pri Dularju in Horvatovi (glej J. Dular, *Halštatska keramika v Sloveniji*, Dela 1. razr. SAZU 23, 1982; M. Horvat, *Ajdovska jama*, Razpr. Fil. fak., Ljubljana 1990). Temu, recimo mu uvodni del, sledi katalog.

Najprej je predstavljeno najdišče Mooswinkel. Z nekaj besedami je opisana zgodovina raziskovanj. Ponovno so predstavljeni radiokarbonski datumi (E. Ruttka, Beiträge zur Typologie und Chronologie der Mondsee-Gruppe, v: *Die ersten Bauern* 2, Landesmuseum Zürich, 1990, 111 ss). Sledi odlomek s literaturo in kartografski del s katastrskimi načrti, geodetskimi posnetki in načrti najdišča. Nato pride katalog z opisom najdb in slikovnim gradivom. Iz Mooswinkla avtorica objavlja najdbe iz leta 1971, ki jih hrani muzej Mondsee pod inv. št. 705-803.

Drugo najdišče je Scharfling. Objavljene so najdbe iz leta 1972, ki jih hrani muzej Mondsee pod inv. št. 950-1046.

Nazadnje so predstavljene najdbe z najdišča "See", in sicer najprej keramika, ki jo hrani Prirodoslovni muzej na Dunaju pod inv. št. od 20503-20522, sledijo najdbe iz zbirke Reichl, najdbe z izkopavanj Kunza v letih 1960-63 in najdbe z izkopavanj Offenbergerja v letih 1982-86.

Na koncu zvezka je za končanim kataloškim delom seznam literature. Tako obsega lepo oblikovan zvezek 396 strani z 209 tabelami gradiva. Najdbe so narisane v glavnem v merilu 1:2.

Ob zaključku lahko rečemo, da je objava keramike z Mondseeja pomemben doprinos k raziskovanju 4. tisočletja pr. n. š. v Alpah in da je glede na sorodno materialno kulturo ter našo bližino pričujoči zvezek zelo pomemben za slovensko prazgodovino.

Anton VELUŠČEK

Bronzefunde aus Rumänien. Uredil in redigiral Tudor Sorocanu. *Prähistorische Archäologie in Südosteuropa* 10. Wissenschaftsverlag Volker Spiess, Berlin, 1995, ISBN 3-89166-182-7. 331 str., 22 tabel.

Knjiga je nadaljevanje prizadevanj Mircee Petrescu-Dîmbovițe (*Depozitele de Bronzuri din România*, Biblioteca de Arheologie 30, 1997 in *Die Sichel in Rumänien mit Corpus der jung- und spätbronzezeitlichen Horte Rumäniens*, *Prähistorische Bronzefunde* 18/1, 1978) po čim popolnejši predstavitvi romunskih mlajše- in poznobronzodobnih depojev.

V uvodu je urednik zapisal, da je cilj knjige podati navodila za raziskovanje deponiranja v Karpatih.

V članku *Die Fundumstände bronzezeitlicher Deponierung - Ein Beitrag zur Hortdeutung beiderseits der Karpaten* se Tudor Sorocanu posveti najdiščim okoliščinam, ki so izjemno pomembne pri interpretaciji depoja. V preteklosti je prevladovalo mnenje o profanem karakterju depojev, šele v zadnjih dveh desetletjih se v Romuniji uveljavlja tudi drugačna, sakralna interpretacija depojev.

Prvi pomemben podatek za interpretacijo je lega depoja v geomorfološkem okviru, in sicer ali je na vrhu hriba, na pobočju, pri osamljenih skali, v skalni razpoki, v jami, na prelazu in ob(v) tekoči ali stoječi vodi.

Drugi podatek je morfologija depoja oz. lega predmetov v okviru depoja. Predmeti so lahko položeni vodoravno, navpično